

DESTEK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
EĞİTİM ARAÇLARI VE YAYIMLAR
DAİRE BAŞKANLIĞI

SÖZ VARLIĞINI TESPİT VE GELİŞTİRME ÇALIŞTAYI
SONUÇ RAPORU

SUNUŞ

Millî Eğitim Bakanlığı “söz varlığı” adını ilk kez, 2010 yılında “Okuma Kültürü ve Söz Varlığının Geliştirilmesi Çalıştayı”nda anmış fakat sonrasında bununla ilgili başka bir faaliyet gerçekleştirilememiştir. Bu nedenle Eğitim Araçları ve Yayınlar Daire Başkanlığı, 2015 yılında konuyla ilgili bir literatür çalışması başlattı ve devamında proje metnini ortaya koydu.

Aylarca süren bu ön çalışmanın sonunda konuyla ilgili birçok makaleye ve isme ulaşıldı, proje taslağı onlarla paylaşıldı. Türkiye’nin geleceğini ve nesillerin eğitimini olumlu yönde etkileyecek, başarıya götürecektir bu proje üzerinde; akademik ve bürokratik çevrelerin fikir birliği sağlandı. Bunun üzerine konuyla ilgili araştırma yapmış olan akademisyenlerin ve bürokratların da katılımıyla 23-24 Ekim 2015 tarihlerinde “Söz Varlığı Tespit ve Geliştirme Çalıştayı” gerçekleştirildi.

Çalıştay “Söz varlığının sınıf seviyelerine göre tespitinde, ülkenin tüm sosyoekonomik durumu ve kültürel ortamları dikkate alınarak saha çalışmasında kullanılacak ortak yöntem ve araçlar nelerdir? Tespit edilecek söz varlığı -yabancı dil öğrenimi ve yabancılara Türkçe öğretimi amacıyla- uluslararası seviyede hangi kriterlere göre ve nasıl tasnif edilebilir? Söz varlığını geliştirmek amacıyla öğretim programları, ders ve etkinlik kitapları hangi kriterlere göre hazırlanmalıdır?” gibi kapsamlı sorularla başlatıldı.

Çalıştay sonunda; söz varlığını tespit ve geliştirmek amacıyla izlenecek yöntem ile söz varlığını geliştirmeye yönelik yayınlarda aranacak ölçütlerin neler olduğu belirlendi ve süreklilik bakımından projenin idari bir birime dönüştürülmesi gerektiği neticesine ulaşıldı. Ayrıca projenin uygulanabilmesi için sınırlandırılmış gruplardan oluşan çalışma toplantılarına ihtiyaç olduğu vurgulandı. Böylece bu çalışma toplantılarına bir tartışma zemini hazırlamak, yapılacak faaliyetlere bir temel teşkil etmek; söz varlığı araştırmalarında karşılaştırılabilir sonuçların elde edilebilmesi bağlamında yöntem birliğine katkı sağlamak gayesiyle elinizdeki **Sonuç Raporu**, bir yol haritası olarak tüm katılımcıların fikrî iştirakiyle yayımlandı.

Çalıştayın ardından projenin hayata geçirilmesi için gerekli olan alt yapı çalışmalarına başlandı, bütçesi onaylandı ve incelemelere devam edildi. Bu esnada proje ekibimiz konuyla ilgili birçok akademik toplantıya katıldı. Gelinecek noktada projeyi hayata geçirirken oluşacak birçok sorunu öngörebilmek maksadıyla “Söz Varlığı Özel Sayısı”nın yayımlanmasına karar verildi.

Söz varlığı kavramının özel sayıda derinlemesine ele alınmış olması, projenin muhkem bir temel üzerine oturmasının yanı sıra söz varlığıyla ilgili kapsamlı bir kaynağın da teşekkül etmesini sağladı. Bu vesileyle birikimlerini bizimle paylaşan araştırmacılara, derginin hazırlanmasında emeğini ve tecrübesini esirgemeyen çalışma arkadaşlarımıza; projenin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kabul edilmesi, çalıştayın yapılması, faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve özel sayının çıkarılması için gayretini ortaya koymuş olan Daire Başkanımız Ercan ŞEN’e teşekkür ederiz.

Murad Ali CEHRİ

Söz Varlığını Tespit ve Geliştirme Projesi Koordinatörü

YÖNTEM GRUBUNUN SONUÇ RAPORU

A. Söz Varlığı Unsurları

1. Kelime kavramının sınırları (lemma, word) derlemin öz niteliklerine göre belirlenmeli.
2. Kelime, kök ya da gövde biçimiyle taban olarak kabul edilmelidir; çekim ekleri dikkate alınmamalıdır.
3. Sözlüğün kullandığı madde başlıkları esas alınmalıdır.
4. Çekim ekleri de ayrıca listelenmelidir.
5. Araştırma verileri, genel kamu lisansı (GPL3.0) ile elektronik ortamda paylaşılmalıdır.
6. Kelime sınırı taban olarak kabul edilmelidir.
7. Deyim, atasözü ve ikilemeler; çalışmada listelenmelidir.
8. Sözlükte olmayan ancak bağlamda bulunan herhangi bir kelime de listeye dâhil edilmelidir.
9. Söz varlığının tüm unsurları (deyim, atasözü, ikilemeler ve kalıp sözler), kelime listesinde de yer almalıdır.
10. Fiiller, taban biçimleriyle (etken, edilgen vb.) tutulmalı, olumsuzluk ekleri dikkate alınmamalıdır.
11. İzafetler olduğu gibi tutulmalıdır.
12. Eş seslilik dikkate alınmalı ve eş seslilik listesi sabitlenmelidir.
13. Görevli kelimeler de listeye dâhil edilmelidir.
14. Soru edatları listeye alınmalıdır.
15. Kısaltmalar ve akronimler listeye dâhil edilmeli ve açıklamaları parantez içinde verilmelidir.
16. Sesletim bakımından Standart Türkçe dikkate alınmalıdır.

B. Veri Kaynağı

1. Güncel Türkçenin söz varlığının belirlenmesinde veri kaynağı olarak sözlü ve yazılı farklı metin türleri araştırmaya dâhil edilmelidir.
2. Verisi cevaplayıcıdan (katılımcıdan) doğrudan alınacak sözlü ve yazılı içeriklerin elde edilmesi için alana yönelik örnekleme çalışması yapılmalıdır.

3. Sosyal medyadan ve televizyon programlarından da veri toplanmalıdır. Medyadan veri alınmasına özellikle dikkat edilmelidir.
4. En sık kullanılan 1000 web sayfasının içeriğinin temizlenmiş ham metin olarak (xml, html, ajax kodlarından temizlenmiş) üst metin bilgileri xml olarak işaretlelenmiş şekilde alınmalıdır.
5. Araştırma; süreli yayınları, basılı kitapları, tutanakları vb. metin türlerini içermelidir.
6. Araştırma yöntemiyle ilgili çalışmaları belirlemek için uzman grupları oluşturulmalıdır.

C. Çalışma Grubu ve Araştırmanın İnceleme Nesneleri

1. Örneklemeyle yapılacak çalışma, okul öncesinden (ana sınıfı) lise son sınıfa kadar tüm sınıfları kapsamalıdır.
2. Pilot uygulama yapılmalıdır.
3. Pilot uygulamadan sonra kriterler gözden geçirilmeli ve esas çalışmaya dair amaçlar belirlenmelidir.
4. Bu nedenle sınırlı bir örneklem üzerinden tespit çalışması yapılmalıdır. Fakat bu konuda yapılan farklı ülkelere ait çalışmalarda dilin tüm yazılı söz varlığıyla öğrencinin söz varlığı karşılaştırılarak söz varlığı listeleri belirlenmiştir.
5. Yaş grubunun ortak özelliği, tüm grupta yaygınlaştırılmalıdır.

D. Kıstaslar

1. Araştırmada tüm okul türleri (devlet, özel) temsil edilmelidir.
2. Sosyoekonomik düzey (Bedenselleşmiş kültürel sermaye dikkate alınarak tabakalandırma yapılmalıdır. Öğrencinin hangi sosyal sınıftan olduğu tespit edilip söz varlığı ile ilişkisi kurulmalıdır.)
3. Örnekleme birimi okul olmalıdır.
4. E-okul sistemine girilebilecek veriler, örneklemin seçiminde kullanılabilir.
5. Öğrencilerin söz varlığı 3 ay gibi uzun süreler boyunca yazılı olarak tespit edilmelidir.

E. Yöntem

1. Çok daha küçük bir evren(örneklem) üzerinde çalışma yapılmalıdır.
2. Hangi okulun hangi sosyoekonomik düzeyde olduğu zaten MEB tarafından belirlenmiştir.

3. Aynı öğrenci, farklı konularda yazmalı ve bu faaliyet, uzun süreler boyunca tekrar edilmelidir.
4. Bilgisayar programları yardımıyla bir örneklem çekilebilir.
5. Veri girişi yapanlar için kılavuz kitap hazırlanmalıdır.
6. Bu araştırmanın yapılabilmesi için öğretmenlere bir bütçe ayrılmalıdır.
7. Verilerin orijinal ve doküman hâlleri saklanmalı ve karşılaştırılmalıdır.
8. Malzeme, daha sonra yapılacak çalışmalar için birleştirilebilecek şekilde ayrı ayrı tespit edilmelidir.

F. Kararlar

1. Okul öncesinden 12. sınıfa kadar yazılı, sözlü ve karma üç metin havuzu olmalıdır.
2. Yazılı materyal okullardan alınmalıdır.
3. Türkçenin kullanım sıklığı yazılı, sözlü ve karma olarak üç liste hâlinde tespit edilmelidir.
4. Örneklemin belirlenmesinde TÜİK ve MEB verileri dikkate alınmalıdır.
5. Etiketleme sistemiyle malzemeler kodlanmalıdır.(Bilgisayarda etiketin kodları belirlenmeli. xml, utf8)
6. Konuşma dilinin kullanım sıklığının tespitinde nitel yollar seçilmelidir.

G. Öneriler

1. Sözlü ve yazılı iki tür malzemeden oluşan tek bir havuz oluşturulmalıdır.
2. Kelime frekanslarının, alındığı kaynaklara göre güncellenmesi gerekir; cümle seçimi etiketlemeye göre yapılmalıdır.
3. Öğrencinin konuşma dili belirlenirken görsellerden hareketle konuşma ortamları oluşturulmalıdır.
4. Türkçenin sözlük birimlerinin kullanım sıklığı güncellenmelidir.
5. İlk okuma-yazma öğretiminde ses kombinasyonlarına göre ilk olarak hangi kelimelerin üretilebileceği dikkate alınmalıdır.
6. Mevcut kültür ortamındaki kelimeler tespit edilmeli ve bunların en sık kullanılanları eğitim-öğretime dâhil edilmelidir.
7. Verinin alınacağı hedef kitleden (projenin amaçları doğrultusunda geliştirme aşamasında kullanılmak üzere) çeşitli bilgiler, anket vb. veri toplama araçları ile alınmalıdır.

8. Hedef kitle belirlenirken kültürel sermaye kategorileri oluşturulmalıdır.
9. Elde edilen tüm malzeme, çalışma sonrası için de bireysel değerlendirmeye açık olmalıdır.
10. Hedef kitlenin üretici söz varlığında etkili olan türlü etkenler (psiko-sosyal kültürel faktörler vb.), çalışma içinde eş zamanlı olarak dikkate alınmalı ve tespit edilmelidir.
11. Daha sınırlı katılımcılarla ivedi olarak yeni toplantılar yapılmalı, bunun için çalışma grupları oluşturulmalıdır.
12. Çalışma, çok aşamalı bir karma yöntemle gerçekleştirilmelidir.
13. Veri havuzu, mümkün olan en büyük ölçüde oluşturulmalıdır.
14. Bürokratik koordinasyon, maliyetin düşürülmesi için mutlaka sağlanmalıdır.
15. Kategorik açıklama göz ardı edilmemeli, sıklık çalışması bu doğrultuda yapılmalıdır.
16. Örneklem büyüklüğü, bütün süreçler dikkate alınarak yeniden hesaplanmalıdır.
17. Projenin alan çalışması öncesindeki takvimi (5 Şubat 2016 öncesi) çalışma grupları için genişletilmelidir.
18. Yöntem Grubunun kararları, oluşturulacak çalışma gruplarına birer rapor olarak iletilmelidir.
19. Sözlü verinin temininde, maksimum çeşitlilik sağlanmalıdır.
20. Proje maliyetine, yazılım maliyetleri de eklenmelidir.
21. Uzman gruplarının oluşturulmasında aşağıdaki alanlar dikkate alınmalıdır:
  - Türkçe eğitimcisi
  - Dilbilimci
  - NLP uzmanı
  - Makine öğrenme (yapay zekâ) uzmanı
  - Metodoloji çalışan sosyolog
  - Sosyokültürel antropolog
  - Gelişim veya eğitim psikoloğu
  - Hem nitel hem de nicel araştırma yapan ölçme-değerlendirme uzmanı

- İstatistikçi
- Leksikolog
- Okul öncesi eğitimcisi
- Drama lideri
- E-okul yönetim bilgi sisteminden sorumlu uzman
- PISA, TIMSS gruplarında çalışan istatistikçi uzman (Veri Analizi İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı uzmanı)

22. Sınırlanmış, kapsamı daraltılmış spesifik bir çerçeve, projenin gerçekleştirilmesi amacıyla mutlaka tüm yönleriyle belirlenmelidir; ortaya konmalıdır, çok iyi tanımlanmalıdır (Hacettepe nüfus etütleri gibi).

23. Pilot çalışmanın öncesinde ölçme araçları, analiz yöntemleri, veri giriş yöntemleri belirlenmeli ve pilot çalışmayla birlikte netleştirilmelidir.

24. Çalışma sürecinde saha ekibine belli aralıklarla eğitim verilmelidir.

BÜROKRASİ GRUBUNUN SONUÇ RAPORU

A. Söz Varlığının Yabancı Dil Öğretiminde Kurlara Göre Tasnifi

1. Türkçenin ana dili ve yabancı dil olarak öğretim sürecindeki söz varlığı birbirinden ayrı değerlendirilmelidir.
2. Tespit edilen söz varlığı, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kurlarına göre tasnif edilmelidir.
3. Türkçenin yabancı dil/ikinci dil olarak öğretiminde yurt içi ve yurt dışında farklı sorunlar ile karşılaşmaktadır. Bu nedenle yurt dışından da veriler toplamak ve ihtiyaç analizi yapmak üzere bir komisyon kurulmalıdır.
4. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan mevcut ders kitaplarında çoğunlukla dil bilgisi öğretimi anlayışı öncelenmiştir. Bununla birlikte işlevler ve kavramları temel alan ders kitapları hazırlanmalıdır.
5. Kurlara göre ihtiyaç analizleri yapılmalı ve kitaplar bu analizlere göre hazırlanmalıdır.
6. Öğreticilerden dönütler istenmeli ve bu dönütler, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanacak kitaplarda dikkate alınmalıdır.
7. Türkiye’de lisans ve lisansüstü öğrenim görecekt uluslararası öğrencilere yönelik akademik ve özel amaçlı alt derlemeler hazırlanmalıdır.

B. Söz Varlığı Çalışmaları Dikkate Alınarak Öğretim Programları ve Ders Kitaplarının Düzenlenmesi

1. Türkçe ve TDE ders kitaplarında metinler orijinal hâliyle kullanılmalı. Ders kitaplarına kolay anlaşılabilir ve çocukların seviyesine uygun (1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde mesajlar içeren) metinler konulmalıdır.
2. Edebî ve estetik zevki geliştiren, amaca uygun mesajlar içeren yeni metinler oluşturulmalıdır.
3. Öğrencinin bilmesi gereken kelime sayısı tespit edilmeli. Bundan sonra düzeylere uygun şekilde söz varlığını geliştirmeye yönelik yeni öğretilecek kelime sayısı ile ilgili oranlar belirlenmelidir.
4. Kitaplarda kullanılmak üzere bir metin bankası oluşturulmalıdır.

C. Öğretmen Yetiştiren Kurumların Müfredatlarının Proje Sonuçlarına Göre Yeniden Düzenlenmesi

1. Bu projenin sonuçları tüm öğretmenlerle paylaşılmalı. Sonuçlar, tüm ders kitaplarına yansıtılmalıdır.

2. Eğitim fakültelerinin Türkçe, Türk dili ve edebiyatı, okul öncesi, sınıf eğitimi bölümlerine/ana bilim dallarına metin yazarlığı, yaratıcı yazma, sözlük bilgisi ve sözcük öğretimi dersleri konulmalıdır.
3. Öğrencilerin söz varlığını geliştirmeye yönelik olarak öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmelidir.
4. Söz varlığının tespiti ve geliştirilmesi çalışmalarında uygulayıcılara da ulaşılmalıdır. Öğretmenlere yönelik çalıştaylar düzenlenip onların da görüşleri alınarak rapor hazırlanmalıdır.
5. Öğretmenlerin yer aldığı iyi örnekler tespit edilerek ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır.

D. Söz Varlığını Tespit ve Geliştirme Projesi'nin Sürdürülebilir Bir Altyapıya Kavuşturulması ve İdari Bir Yapıya Dönüştürülmesi

1. MEB bünyesinde söz varlığının tespiti ve geliştirilmesiyle ilgili bir birim kurulmalıdır.
2. Söz varlığının tespiti ve geliştirilmesiyle ilgili bir komisyon oluşturulmalıdır. Bu komisyonda TÜBA, TÜBİTAK, ÖSYM, TRT ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten kurum ve kuruluş vb.nin temsilcileri de bulunmalıdır.
3. Ortak söz varlığı düzeylere göre belirlenerek Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten kurum ve kuruluşlara önerilebilir.

YAYIN GRUBUNUN SONUÇ RAPORU

A. Öğrencilerin söz varlığı şu öğelerden oluşur:

1. Temel sözcükler
2. Yabancı sözcükler
3. Deyimler ve atasözleri
4. İlişki sözleri
5. Kalıplaşmış sözler
6. İkillemeler

B. Çocukların söz varlığı üzerine yapılacak inceleme ve araştırmalarda söz varlığını oluşturan öğeler aşağıdaki gruplar üzerinde odaklanarak saptanabilir:

1. Çocukların bizzat kendileri ve akranlarıyla birlikte oluşturdukları ortak yazılı ve/veya sözlü ürünleri (örn. sosyal medya yazışmaları, kopya metinleri, elektronik posta metinleri vb.)
2. Çocukların etkilendikleri aile (yakın sosyal) çevreleri
3. Çocukların yakından uzağa halka halka etkilendikleri uzak sosyal çevreleri
4. Çocukların eğitim hayatlarında karşılaştıkları ve söz varlıklarına en büyük katkıyı aldıkları ders kitapları ve sınav kitapçıkları
5. Farklı çağlardaki ortak/karakteristik gelişimsel nitelikleri saptamaya yönelik gelişim psikolojisi (özellikle dil gelişimi) alanındaki bilimsel araştırmalardan elde edilen veriler
6. Çocuklara yönelik dilin farklı alanlarını (okuma, konuşma, dinleme, yazma, görsel okuma ve yazma) hedef alarak üretilmiş çeşitli platformlardaki ürünler (özellikle çocuk edebiyatı verimleri)

C. Yapılacak söz varlığı tespitleri daha sonra periyodik olarak gözden geçirilip yeni eklemelerle veya çıkarmalarla güncellenmelidir. Bunun için:

1. Söz varlığı tespit projesi tasarlanırken güncelleme ve/veya güncel tutma mekanizmaları da yapılandırılmalıdır.
2. Yapılacak parça araştırmalar (belli bir zaman ve/veya mekâna odaklı araştırmalar) meta sentez türü araştırma desenleriyle birleştirilmelidir.
3. Güncelleme mekanizmaları yapılandırılırken akademiyle, yayın dünyasıyla, eğitim kurumlarıyla işbirliği imkânları değerlendirilmelidir.

D. Çocuklarda söz varlığını geliştirme amacıyla üretilecek ürünlerde şu hususlara dikkat edilmelidir:

1. Somut sözcüklerden soyut sözcüklere, Türkçe sözcüklerden alıntılanmış sözcüklere, temel anlamdan yan anlama, yan anlamdan deyim, terim ve mecaz anlamlı sözcüklere doğru bir geçişle sözcük öğretimi ve zenginleştirme çalışmaları yürütülmelidir.
2. Program geliştirme yaklaşımlarında da genel temayül hâline dönüşmüş olan sarmal yaklaşım (bir öncekinin üstüne koyarak ilerleme ve ilerlerken bir öncekini de vurgulama/pekiştirme yaklaşımı) benimsenmelidir.
3. Alanların birbirlerini etkilemesi ve etkilenmesi kadar birbirlerinden bağımsız oldukları da kabul edilmelidir. Dolayısıyla sanata sanat, eğitime de eğitim olarak yaklaşmak; birinin diğerine tahakkümüne de meydan vermemek gerekir.
4. Sözcük varlığını pekiştirme çalışmalarında çocuğun bir özne olduğu unutulmamalı, genelden (çan eğrisinden) sapmalar olabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla hazırlanacak sözcük listelerinin “asgari”yi işaret ettiği, bunların “en az”ı yahut “ortalama”yı ifade ettiği daima akılda tutulmalıdır. Aksi hâlde hem diğer alanlara eğitim adına bir hegemonya kurulabileceği hem de çocuğun kendi sınırlarının daraltılarak çocuk üstünde bir tahakküm kurulabileceği dikkate alınmalıdır.
5. Hazırlanacak listeler daha sonra kesinlikle ve asla üretim yapanları kısıtlayan veya ürünlerini denetleyen bir araca dönüşmemelidir.
6. Söz varlığını geliştirme amaçlı çalışmalar hem güncel gerçekleri, gelenekleri ve alışkanlıkları dikkate almalı hem de yenilikleri göz ardı etmemelidir. Zira iki taraftan herhangi birine verilecek ağırlık dilsel fakirleşmeye sebep olabilecektir.
7. Her bir medyanın/platformun kendine özgü özellikleri, söz varlığı zenginleştirme amaçlı materyalleri hazırlarken mutlaka dikkate alınmalıdır.
8. Farklı ülkelerdeki ana dili eğitimi ve ikinci dil eğitimi materyalleri de incelenmeli, bunlardan söz varlığını geliştirmek üzere nasıl yararlanılabileceği düşünülmelidir.
9. Öğrencilerin düzeyleri gelişim psikolojisi verileri ışığında dikkate alınmalıdır.
10. Öğrencilerin sözcük hazinelerine dair hazırlanacak listeler ve ağırlıkları (frekansları) dikkate alınmalıdır.
11. Herhangi bir kavramı karşılayan sözcük ne kadar kısa, kolay öğrenilir ve pratik ise dilde tutunma ve kalıcı olma olasılığının o kadar artacağı unutulmamalıdır. Aynı şekilde cümle yapılarında da aynı sadelik aranmalıdır.

12. Üretilcek eserlerde karar verici veya alma davranışını sergileyen öğretmeni ve veliyi bilinçlendirme de hedefler arasında olmalıdır. Örneğin veli ve öğretmenlerin, çocukların söz varlıklarına katkısı olacak edebî eserleri ve yeni yayınları takip etmelerine olanak veren ve tercihlerine alternatifler sunarak destek olacak bir “kitap tercih robotu” geliştirilebilir yahut İnternet kitap satış sitelerinin böylesi bir işlevi katmaları sağlanabilir (seviye-kademe + dersler-branşlar-disiplinler + ana kategoriler + alt kategoriler-anahtar sözcükler + türler... vb.).

13. Hazırlanacak eserler hedef kitlenin ilgilerine, meraklarına hitap etmeli; yaratıcı, özgün, çekici ve akıcı olmalıdır.

14. Edebiyat ve Türkçe öğretim programları öğretmen yetiştirme ve materyaller boyutlarıyla gözden geçirilmeli, yüzeysel yapıyı kazandırmak kadar (ve hatta ondan daha fazla) derin yapıyı/satır aralarını kazandırmak da hedeflenmelidir.

E. Söz varlığını geliştirmek amacıyla üretilcek ürünlerde aşağıdaki platformlar esas alınabilir:

1. Basılı (matbu) platform
2. Görsel-işitsel platform
3. Dijital platform
4. Yüz yüze/canlı/doğal platform

F. Söz varlığını geliştirme amacıyla üretilcek basılı platform ürünlerinde aşağıdaki türler esas alınabilir:

1. Anı, biyografi, otobiyografi, deneme, destan, efsane, mitoloji, halk hikâyesi, masal, eleştiri, inceleme, fabl vb. yazınsal türler
2. Yazmayı yönlendiren “akıllı defterler” yahut sade defterler
3. Çeşitli türlerdeki medya organlarında yer alan haber ve reklam metinleri
4. Farklı şekilde türsel özellik gösteren yemek tarifnameleri, teknik kılavuzlar, mektup, dilekçe, mevzuat metinleri vb. her tür metin
5. İnfografik, çizgi roman ve karikatür gibi görsel ve yazılı unsurları bir arada bulunduran karma/melez metinler
6. Sözlükler (okul sözlüğü, tematik sözlük, eş anlamlılar sözlüğü, yakın anlamlılar sözlüğü, zıt anlamlılar sözlüğü, alan/uzmanlık sözlüğü, tematik sözlük, ters dizim /uyak sözlüğü, espritüel sözlükler vb.)

G. Söz varlığını geliştirme amacıyla üretilecek görsel-işitsel (TV, radyo, cd, vcd) platform ürünlerinde aşağıdaki türler esas alınabilir:

1. Radyo oyunları
2. Radyoda kitap okumaları, sesli kitaplar
3. Çocuk programları
4. Sinema, animasyon

H. Söz varlığını geliştirme amacıyla üretilecek dijital platform ürünlerinde aşağıdaki türler esas alınabilir:

1. Oyunlar, aplikasyonlar/uygulamalar, programlar
2. e-kitap, z-kitap, e-zine (örneğin eski eserlerin tıpkı basımları çerçevesinde Hasan Âli Yücel klasikleri, e-reader ürünleri vb.)
3. Arama motoru (örneğin "kitap seçim robotu", çeşitli veri tabanları vb.)
4. İnternet siteleri (örneğin K12 ders planları ve etkinlik örnekleri)
5. Web 2 teknolojileri (örneğin whatpedd, öğretmen ve öğrenci araştırmaları yayın platformu)
6. Blog
7. Sosyal medya
8. Bilgi erişim araçları (örneğin kataloglar, bibliyografya vb. için konu başlıkları belirlenmesi ve uygulanması suretiyle sözcüğün alternatiflerini, telaffuzlarını, en sık kullanılma şekillerinin öğretimi)

İ. Söz varlığını geliştirme amacıyla üretilecek yüz yüze platform ürünlerinde aşağıdaki türler esas alınabilir:

1. Anlatımlar (örneğin masal, hikâye, türkü hikâyeleri vb. anlatımlar)
2. Dinleti (örneğin şiir dinletisi)
3. Konser
4. Pantomim
5. Drama
6. Alan deneyimleri (örneğin müze, tiyatro, iş yeri vb. farklı sosyal ortamlara katılım)
7. Açık hava oyun kampanyaları
8. Açık hava afişleme ve grafiti çalışmaları
9. Münazara

J. Öğrencilerin söz varlıkları tespit edildikten sonra bir söz varlığı portalında farklı kategorilerde çıktı (output) alınabilecek şekilde açılmalıdır. Bu portal için;

1. Bigdata gibi uygulamalarla İnternet’te zaman zaman tarama yapılmalı ve veri tabanı güncellenmelidir.
2. Bu yazılımlara özellikle hangi söz varlığı unsurlarını nereden/hangi platformlardan tarayacağı tanıtılmalı, sözcükler arası ilişkiler kurulmalıdır.
3. Telif hakları dikkate alınmalıdır.

K. Öğrencilerin alıcı ve üretici söz varlığını geliştirmek için ders içi ve ders dışı yapılabilecek etkinlikler:

1. Sanatsal açıdan sınırlandırılmamış okuma metinleri eğitim sürecine katılmadır.
2. Sözcük oyunları (sözcük kumbarası, sözcük çarkı, sözcük hazinesi haritası vd.)
3. Sosyal etkinlik derslerinde ve çalışmalarında yönetmelik ve amacına uygun söz varlığını geliştirmeye yönelik etkinlikler yapılabilir.
4. Bir metnin birden farklı türde yazımına yönelik etkinlikler hazırlanabilir.
5. Üslup alıştırmaları
6. Hatalı metinlerin tashihine yönelik etkinlikler
7. Kurmaca metin (kurgu) alıştırmaları
8. Öğrencilerin kendi sözlüğünü oluşturması; kelime ağacı, sistematik dizin oluşturmaları
9. Belli ölçütlere göre yazma etkinlikleri
10. “Sonunu sen yaz!” gibi yazma çalışmaları
11. Sene başında öğrencilere ücretsiz dağıtılan ders kitaplarıyla beraber bir proje çerçevesinde kültür yayınları, günlük defterleri, Türk Dil Kurumunun hazırladığı sözlük ve imla kılavuzu vb. hediye edilebilir.
12. Öğretmen kılavuz kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarındaki söz varlığı unsurlarını geliştirmeye yönelik hazırlanan etkinlikler zenginleştirilebilir.
13. Söz varlığını geliştirmeye yönelik ulusal yarışmalar, şenlikler (dede-torun, ebeveyn-çocuk masal anlatma vb.) düzenlenebilir.

L. Öğrencilerin söz varlığını geliştirmek için yapılacak etkinliklerin verimli olması için öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin yetkin olması, bu bağlamda ilgili kurumların üzerlerine düşenleri yapması gerekir.

M. EBA'da öğretmenlerin kendi hazırladıkları etkinliklerin bir havuzda toplandığı açık veya şifreli etkinlik portalları oluşturulabilir.

N. Söz varlığını geliştirmek amacıyla okul ve halk kütüphanelerinde aşağıdaki çalışmalar yapılabilir:

1. Bilgi kaynaklarının yeterince tanıtılması
2. Türkçenin konu başlıklarının belirlenmesi ve kavramlar arası ilişkilendirmelerin yapılması
3. Kütüphanelerde problem çözme becerilerine yönelik okuma çalışmalarının yapılması
4. Yazarlarla çocukların kütüphanelerde buluşturulması
5. Eğitim ve kültür hayatı ile ilgili dijital içeriklere kütüphaneler aracılığıyla erişimin kolaylaştırılması

O. Kamuoyunda söz varlığı ile ilgili farkındalık oluşturmak için yapılabilecekler:

1. Bilboardlarda hedef söz varlığı unsurlarının anlam ve yazılışlarının doğru kullanılmasına özen gösterilmesi ve tanıtılması
2. Televizyonlarda izlenme oranı yüksek kelime oyunu yarışmalarının (Süper Bulmaca, Kelime Oyunu gibi) yaygınlaştırılması
3. Akıllı telefonlar için söz varlığını geliştirici eğitsel oyunların hazırlanması
4. Primetimedda özel kanal desteği de alınmış kaliteli kamu spotlarının yayımlanması
5. Yapılacak tüm çalışmalarda ilgi çekici olmayı sağlayacak önlemler alınması (örneğin ünlü yüzler ve isimlerden destek)
6. Medyadaki metinlerin dil yanlışları bakımından denetlenmesi ve söz varlığını geliştirici çabaların ödüllendirilmesi
7. Sosyal medya mecralarında ve bilgi erişim platformlarında mesaj ve reklam paylaşımlarında bulunulması